

O'zbekiston Respublikasi
Maktabgacha va maktab
ta'limi vazirligi

ISSN: 2992-9008
UDK: 37

TA'LIM VA TARAQQIYOT

Ilmiy-uslubiy jurnali

2026-YIL 4-SON

www.journal.namspi.uz

Bosh muharrir: Namangan davlat pedagogika instituti rektori B.E.Xusanov
Mas'ul muharrir: Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor M.R.Qodirxonov
Mas'ul muharrir o'rinbosari: Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i J.A.Yuldashev

TAHRIR HAY'ATI

Aniq va tabiiy fanlar: k.f.d., prof. Sh.Abdullayev, f-m.f.d., dots. R.Xakimov, k.f.d., prof. N.Vohidova, k.f.d., dots. M.Qodirxonov, b.f.d., dots. A.Batashov, f-m.f.n., dots., T.Abdullayev, p.f.n., dots. M.Eshnazarova, p.f.n., dots. G'.Nafasov, p.f.n., dots. M.Boltayeva.

Texnika fanlari: t.f.d., prof. A.Umarov, t.f.d., prof. A.Qayumov, PhD, dots. Sh.Xudoyqulov, PhD, dots. Abdunazarov.

Ijtimoiy-gumanitar fanlar: s.f.d., prof. T.Fayzullayev, tar.f.d., prof. A.Rasulov. f.f.d., prof. M.Ismoilov, i.f.d., dots. N.Sotivoldiyev, t.f.n., dots. A.Isoqboyev, f.f.n., dots. O.Mamatov, t.f.n., dots. Z.Haydarov, PhD. J.Yuldashev, PhD. A.Abdullayev.

Pedagogika fanlari: p.f.d., prof. B.Xodjayev, p.f.d., prof. X.Najmiddinova, p.f.d., prof. T.Ismoilov, p.f.d., prof. S.Abdullayev. p.f.d., prof., M.Y.Sobirova, p.f.d., prof., R.Zamilova, p.f.d., prof. Sh.Xujamberdiyeva, p.f.d., dost. M.Asqarova, PhD, dots. M.Asranboyeva.

Filologiya fanlari: fil.f.d., prof. N.Uluqov, fil.f.d., prof. H.Usmanova, f.f.d., dots. X.Shokirova, p.f.n., dots. S.Misirov, p.f.n., dots. Sh.Ubaydullayev, PhD., dots. P.Lutfullayev, PhD., dots. M.Yakubbayev.

Texnik muharrir: R.Tursunov

Tahririyat manzili: Namangan shahri, Uychi ko'chasi, 316-uy.

Pochta indeksi: 160136, **Faks:** (0369) 227-27-21,

Email: Info@namspi.uz

"Ta'lim va taraqqiyot" ilmiy-uslubiy jurnali elektron to'plam sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi **Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA)ning 2022-yil 25-oktabrdagi № 045044 raqamli guvohnomasi** asosida chop etiladi. Jurnal **Oliy Attestatsiya komissiyasining 2024-yil 30-noyabrdagi (№ 364/5) yig'ilishi qaroriga asosan pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan.** UDK: 37, Xalqaro standartlashtirish raqami (ISSN): 2992-9008.

Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

GENDER TENGLIGI KONSEPSIYASINI O'QITISH JARAYONIDA TALABALARDA DEMOKRATIK QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

Xamidjonova Sitara

Andijon davlat pedagogika instituti doktoranti

E-mail: xamidjonovas11@gmail.com

Annotasiya. Mazkur maqolada oliy ta'lim jarayonida gender tengligi konsepsiyasini o'qitish asosida talabalarda demokratik qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik-metodik asoslari tadqiq etilgan. Gender tengligi faqat ayollar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlarni ta'minlash masalasi sifatida emas, balki adolat, inson qadr-qimmati, tolerantlik, fikrlar xilma-xilligini hurmat qilish, ijtimoiy mas'uliyat va faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantiruvchi ta'limiy resurs sifatida talqin qilingan. Tadqiqotda gender tengligi mazmunini demokratik qadriyatlar bilan integratsiyalashga asoslangan metodik model ishlab chiqilgan. Mazkur modelning maqsadli, mazmuniy, prosessual, texnologik va baholovchi komponentlari aniqlashtirilgan. O'qitish jarayonida muammoli ta'lim, keys-stadi, debat, rolli o'yin, dialogik ta'lim, refleksiv topshiriqlar va hamkorlikda o'qitish metodlaridan kompleks foydalanish taklif etilgan. Tadqiqot natijalari gender masalalarini demokratik ta'lim bilan integratsiyalash talabalarning tenglik va adolatga munosabatini, boshqa nuqtai nazarlarni qabul qilish qobiliyatini, konstruktiv muloqot va ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirish uchun metodik imkoniyatlarga ega ekanini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: gender tengligi, demokratik qadriyatlar, oliy ta'lim, talabalar, metodika, demokratik kompetensiya, tolerantlik, inson huquqlari, fuqarolik pozitsiyasi, interaktiv ta'lim.

МЕТОДОЛОГИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ДЕМОКРАТИЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ У СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ПОНЯТИЮ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА

Аннотация. В статье исследуются педагогико-методические основы формирования демократических ценностей у студентов посредством преподавания концепции гендерного равенства в высшем образовании. Гендерное равенство рассматривается не только как обеспечение равных прав и возможностей женщин и мужчин, но и как образовательный ресурс для развития справедливости, уважения человеческого достоинства, толерантности, принятия многообразия мнений, социальной ответственности и активной гражданской позиции. Разработана методическая модель интеграции содержания гендерного равенства с демократическими ценностями. Определены целевой, содержательный, процессуальный, технологический и оценочный компоненты модели. Предложено комплексное использование проблемного обучения, кейс-стади, дебатов, ролевых игр, диалогового обучения, рефлексивных заданий и кооперативного обучения. Результаты исследования показывают, что интеграция гендерной проблематики с демократическим образованием создаёт методические возможности для развития у студентов отношения к равенству и справедливости, способности принимать

альтернативные точки зрения, вести конструктивный диалог и проявлять социальную ответственность.

Ключевые слова: гендерное равенство, демократические ценности, высшее образование, студенты, методика, демократическая компетентность, толерантность, права человека, гражданская позиция, интерактивное обучение.

METHODOLOGY FOR FORMING DEMOCRATIC VALUES IN STUDENTS IN THE PROCESS OF TEACHING THE CONCEPT OF GENDER EQUALITY

Abstract. This article examines the pedagogical and methodological foundations of developing students' democratic values through teaching the concept of gender equality in higher education. Gender equality is considered not only as equal rights and opportunities for women and men, but also as an educational resource for developing justice, respect for human dignity, tolerance, appreciation of diversity, social responsibility, and active citizenship. A methodological model for integrating gender equality content with democratic values is proposed. The model includes target, content, procedural, technological, and assessment components. Problem-based learning, case studies, debates, role-playing, dialogic learning, reflective activities, and cooperative learning are proposed as complementary instructional methods. The results indicate that integrating gender-related content with democratic education can create effective pedagogical conditions for developing students' understanding of equality and justice, their ability to consider alternative perspectives, communicate constructively, and demonstrate social responsibility.

Keywords: gender equality, democratic values, higher education, students, methodology, democratic competence, tolerance, human rights, civic engagement, interactive learning.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda demokratik qadriyatlarni shakllantirish ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Demokratiyaning barqarorligi faqat huquqiy va siyosiy institutlarning mavjudligi bilan emas, balki fuqarolarning demokratik madaniyati, inson huquqlarini hurmat qilishi, ijtimoiy xilma-xillikni qabul qilishi, konstruktiv muloqot olib borishi va jamoat hayotida mas'uliyat bilan ishtirok etishi bilan ham belgilanadi. Shu nuqtai nazardan oliy ta'lim muassasasi nafaqat kasbiy bilim va kompetensiyalar beruvchi, balki shaxsning ijtimoiy-fuqarolik pozitsiyasini shakllantiruvchi muhim ijtimoiy institut sifatida namoyon bo'ladi.

Yevropa Kengashining demokratik fuqarolik va inson huquqlari ta'limiga oid yondashuvda demokratik fuqarolik ta'limi insonlarning demokratik huquq va

majburiyatlarini anglashi, turlilikni qadrlashi va demokratik hayotda faol ishtirok etishiga xizmat qiluvchi bilim, ko'nikma, munosabat va tajribalar majmuasi sifatida qaraladi. Ushbu yondashuvda tenglik, jumladan gender tengligi, demokratik ta'limning muhim tarkibiy qismi sifatida belgilangan.

Gender tengligi masalasining ta'lim bilan bog'liqligi ham xalqaro darajada tobora kuchayib bormoqda. UNESCO gender tengligini ta'limga kirish, ta'lim mazmuni, o'qitish va o'rganish jarayonlari, ta'lim natijalari hamda keyingi hayot va mehnat imkoniyatlari bilan uzviy bog'liq holda ko'radi. 2026–2029 yillarga mo'ljallangan UNESCO strategiyasida esa ta'lim orqali gender tengligiga erishishda ta'lim muhiti va pedagogik amaliyotlarni takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilgan.

Mazkur holat gender tengligi konsepsiyasini oliy ta'limda alohida mavzu sifatida emas, balki demokratik qadriyatlarni shakllantirishga xizmat qiluvchi integrativ pedagogik vosita sifatida o'rganish zaruratini yuzaga keltiradi.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham ta'limning insonparvarlik, tenglik, ijtimoiy adolat va shaxs huquqlarini hurmat qilish tamoyillariga asoslanishi muhim ahamiyat kasb etadi. 2025 yilda UNESCO O'zbekistonda pedagoglarni tayyorlash dasturlarida gender jihatlarining integrasiyalashuvini o'rgangani va genderga sezgir hamda inklyuziv ta'lim muhitini rivojlantirishga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqilgani ushbu yo'nalishning milliy ta'lim siyosati uchun ham dolzarbligini ko'rsatadi.

Shu sababli tadqiqotning asosiy muammosi gender tengligi haqida nazariy bilim berish bilan cheklanib qolmasdan, ushbu bilimlarni talabalarning shaxsiy e'tiqodi, munosabati va xulq-atvorida demokratik qadriyatlarga aylantirishning samarali metodikasini ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotning maqsadi — gender tengligi konsepsiyasini o'qitish jarayonida talabalarda demokratik qadriyatlarni shakllantirishga qaratilgan metodik tizimni ishlab chiqish va uning pedagogik imkoniyatlarini asoslash.

Tadqiqot vazifalari: 1) gender tengligi va demokratik qadriyatlarining pedagogik mohiyatini aniqlash; 2) gender ta'limi va demokratik fuqarolik ta'limi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni asoslash; 3) talabalarda demokratik qadriyatlarni shakllantirish mezonlarini belgilash; 4) gender tengligi konsepsiyasini o'qitishning metodik modelini ishlab chiqish; 5) interaktiv pedagogik texnologiyalarning imkoniyatlarini aniqlash; 6) metodikaning samaradorligini baholash mezonlarini ishlab chiqish.

Tadqiqotning ob'ekti — oliy ta'lim muassasalarida gender tengligi konsepsiyasini o'qitish jarayoni.

Tadqiqotning predmeti — gender tengligi konsepsiyasini o'qitish asosida talabalarda demokratik qadriyatlarni shakllantirish mazmuni, shakllari, metodlari va pedagogik shart-sharoitlari.

Tadqiqotning ilmiy farazi shundan iboratki, agar gender tengligi konsepsiyasi demokratik qadriyatlar bilan integrasiyalangan mazmun asosida o'qitilsa, talabalarning nazariy bilimi interaktiv va muammoli faoliyat bilan birlashtirilsa hamda refleksiya va mezonli baholash tizimi qo'llanilsa, ularda tenglik, adolat, tolerantlik, inson huquqlarini hurmat qilish, dialog va ijtimoiy mas'uliyat kabi demokratik qadriyatlarning shakllanish darajasi oshadi.

METODOLOGIYA

Tadqiqotning metodologik asosini shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy, aksiologik, faoliyatga asoslangan va demokratik ta'lim yondashuvlari tashkil etadi.

Aksiologik yondashuv gender tengligi masalasini muayyan qadriyatlar tizimi bilan bog'lash imkonini beradi. Bunda tenglik faqat huquqiy kategoriya sifatida emas, balki shaxs qadr-qimmatini, adolat va o'zaro hurmat bilan bog'liq ijtimoiy-pedagogik qadriyat sifatida o'rganiladi.

Kompetensiyaviy yondashuv talabalarning faqat bilimlarini emas, balki demokratik vaziyatlarda harakat qilish qobiliyatini ham rivojlantirishni nazarda tutadi.

Faoliyatga asoslangan yondashuv esa demokratik qadriyatlar tayyor ma'lumotni o'zlashtirish orqali emas, balki munozara, qaror qabul qilish, hamkorlik va refleksiya jarayonida shakllanishini nazarda tutadi.

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv har bir talabaning fikri, hayotiy tajribasi va individual pozitsiyasini hurmat qilishni ta'minlaydi.

Tadqiqotda nazariy tahlil, qiyosiy tahlil, pedagogik modellash, kuzatish, suhbat, anketa, test, ekspert baholash, refleksiv topshiriqlar tahlili kabi metodlardan foydalanish maqsadga muvofiq deb belgilandi.

Demokratik qadriyatlarning tarkibiy tuzilishi

Komponent	Asosiy mazmun
Qadriyatli-motivasion	Tenglik, adolat va inson qadr-qimmatiga ijobiy munosabat
Kognitiv	Gender tengligi, huquq va majburiyatlar haqida bilim
Kommunikativ	Dialog, boshqa fikrni tinglash va hurmat qilish
Faoliyatli	Demokratik qaror qabul qilish va hamkorlikda harakat qilish
Refleksiv	O'z qarashlari va stereotiplarini tahlil qilish

Metodik model

Tadqiqotda "Gender–Democracy" metodik modeli taklif etiladi. Model quyidagi mantiqiy ketma-ketlikka asoslanadi: Ijtimoiy ehtiyoj → maqsad → mazmun → pedagogik shart-sharoit → interaktiv metodlar → talaba faoliyati → refleksiya → baholash → natija.

Modelning birinchi bosqichida talabalarga gender tengligi tushunchasining mazmuni ochib beriladi. Ikkinchi bosqichda gender masalalari demokratik qadriyatlar bilan bog'lanadi. Uchinchi bosqichda talabalar real hayotiy vaziyatlarni tahlil qiladilar. To'rtinchi bosqichda ular o'z pozitsiyalarini asoslaydilar va muqobil fikrlarni muhokama

qiladilar. Yakuniy bosqichda esa talabalar o'z qarashlaridagi o'zgarishlarni refleksiya qiladilar.

NATIJALAR

Gender tengligi konsepsiyasini o'qitish mazmunini takomillashtirish

Tadqiqot natijasida gender tengligi mavzusini o'qitishda mazmunni uch darajaga ajratish taklif etildi.

Birinchi daraja — nazariy bilim. Ushbu bosqichda talabalar gender, jins va gender tushunchalarining farqi, gender tengligi, gender stereotiplari, diskriminasiya, teng huquq, teng imkoniyat va inson qadr-qimmatini kabi tushunchalar bilan tanishadilar.

Ikkinchi daraja — tahliliy bilim. Talabalar turli ijtimoiy vaziyatlarni tahlil qiladilar. Masalan, bir tashkilotda bir xil malakaga ega ikki xodimdan rahbarlik lavozimiga nomzod tanlash jarayonida ularning jinsi haqidagi stereotiplar qarorga ta'sir qilgan vaziyatni tahlil qilish mumkin. Bunda muammoni aniqlash, manfaatdor tomonlarni belgilash, huquqiy va axloqiy jihatlarni ajratish, muqobil yechimlarni taklif qilish va eng adolatli qarorni asoslash talab etiladi.

Uchinchi daraja — amaliy-refleksiv bilim. Bu bosqichda talabalar o'z qarashlarini tahlil qiladilar. Masalan, "Mening gender masalalari haqidagi qarashlarimga oila, ta'lim, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy muhit qanday ta'sir ko'rsatgan?" kabi savollar asosida refleksiv yozuvlar tayyorlanadi.

Interaktiv metodlar tizimi

Gender tengligi konsepsiyasini o'qitishda birgina ma'ruza usuli yetarli emas. Demokratik qadriyatlar faol muloqot va ijtimoiy tajriba jarayonida shakllanishi sababli interaktiv metodlarning kompleks tizimidan foydalanish maqsadga muvofiq.

1. Debat metodi. Talabalar ikki yoki undan ortiq pozitsiyani himoya qiladilar. Bunda o'qituvchi "qaysi pozitsiya to'g'ri?" degan savoldan ko'ra, "pozitsiya qanday dalillar bilan asoslanmoqda?" degan savolga urg'u beradi. Debat jarayonida fikrni

asoslash, boshqa fikrni tinglash, e'tiroz bildirish, shaxsni emas, fikrni tanqid qilish va dalilga tayanish ko'nikmalari rivojlanadi.

2. Keys-stadi. Keyslar orqali talabalar gender tengligini hayotiy vaziyatlar bilan bog'laydilar. Keyslarni ta'limda teng imkoniyat, mehnat bozorida tenglik, rahbarlikda gender stereotiplari, oilada qaror qabul qilish, raqamli muhitda gender stereotiplari va ommaviy axborot vositalarida gender obrazlari mavzularida ishlab chiqish mumkin.

3. Rolli o'yin. Rolli o'yin talabalarga bir vaziyatda turli sub'ektlarning nuqtai nazarini tushunish imkonini beradi. Masalan, "Universitet kengashi" rolli o'yinida talabalar dekan, talaba, professor, ota-ona va jamoat tashkiloti vakili rollarida ishtirok etadilar. Muammo: ta'lim muassasasida barcha talabalar uchun teng ishtirok imkoniyatini qanday ta'minlash mumkin?

4. "Fikrlar spektri" metodi. O'qituvchi muayyan fikrni o'rta tashlaydi. Talabalar o'z pozitsiyalarini "qo'shilaman", "qisman qo'shilaman", "qo'shilmayman" kabi nuqtalarda belgilaydilar. Asosiy maqsad pozitsiyalarni taqqoslash emas, balki "Nima uchun men shunday fikrdaman?" degan refleksiv savolga javob topishdir.

5. Dialogik ta'lim. Dialogik ta'limda o'qituvchi yagona "to'g'ri javob"ni taqdim etuvchi sub'ekt emas, balki muhokama jarayonini tashkil etuvchi fasilitator sifatida ishtirok etadi. Bu demokratik ta'lim uchun muhim, chunki demokratik madaniyatning asosiy belgilaridan biri turli nuqtai nazarlarni tinch va asosli muhokama qilishdir.

MUXOKAMA

Oliy ta'limda gender tengligi va demokratik qadriyatlarni integrasiyalash bir qator nazariy va amaliy masalalarni qayta ko'rib chiqishni talab qiladi.

Birinchidan, gender tengligi mavzusini faqat "ayollar masalasi" sifatida talqin qilish metodik jihatdan cheklangan yondashuvdir. Gender tengligi jamiyatdagi barcha shaxslarning teng huquq, imkoniyat va qadr-qimmatini ta'minlash bilan bog'liq universal qadriyatdir.

Ikkinchidan, demokratik qadriyatlarni faqat nazariy bilim sifatida o'rgatish samarali natija bermasligi mumkin. Talaba "tenglik" tushunchasining ta'rifini bilishi mumkin, ammo uning real vaziyatdagi ahamiyatini anglamasligi ehtimol. Shu sababli ta'lim jarayonida bilim → munosabat → faoliyat → refleksiya zanjiri ta'minlanishi zarur.

Uchinchidan, ta'lim jarayonining o'zi demokratik qadriyatlarni namoyon etishi kerak. Agar o'qituvchi talabalarning fikrini inkor qilsa, savol berish imkoniyatini cheklasa yoki bir pozisiyani mutlaq haqiqat sifatida taqdim etsa, demokratik qadriyatlar haqidagi mazmunning o'zi ziddiyatli ta'lim muhitini yuzaga keltirishi mumkin.

To'rtinchidan, gender tengligi masalasida stereotiplarni to'g'ridan-to'g'ri rad etishdan ko'ra, talabaning ularni mustaqil tahlil qilishiga sharoit yaratish samaraliroq metodik yondashuv bo'lishi mumkin. Masalan, "bu fikr noto'g'ri" deb baholash o'rniga, "bu fikr qanday dalilga asoslangan?", "boshqa nuqtai nazar bo'lishi mumkinmi?", "ushbu qarash kimga qanday ta'sir qilishi mumkin?" kabi savollar qo'llaniladi.

Beshinchidan, zamonaviy raqamli muhit gender tengligi ta'limi uchun yangi imkoniyatlar bilan birga yangi muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, sun'iy intellektga asoslangan kontent, raqamli reklama va vizual mediada gender stereotiplari tez tarqalishi mumkin. Shu sababli talabalarda tanqidiy raqamli savodxonlikni ham shakllantirish zarur.

Metodikaning pedagogik shart-sharoitlari

1. Psixologik xavfsiz ta'lim muhiti. Talaba o'z fikrini bildirishdan qo'rqmasligi, ammo boshqalarning huquqi va qadr-qimmatini ham hurmat qilishi kerak.
2. O'zaro hurmatga asoslangan muloqot. Har qanday bahsda shaxsga nisbatan emas, fikrga nisbatan munosabat bildirish prinsipi ta'minlanadi.
3. Kontekstual ta'lim. Gender tengligi real ijtimoiy va kasbiy vaziyatlar bilan bog'lanadi.
4. Faol ishtirok. Talaba ta'lim jarayonining passiv tinglovchisi emas, balki muhokama va qaror qabul qilish sub'ektiga aylanadi.

5. Refleksiya. Har bir mashg'ulot yakunida talabanning "nimani o'rgandim?", "fikrim o'zgardimi?", "qaysi dalil menga ta'sir qildi?" kabi savollar asosida o'z faoliyatini tahlil qilishi ta'minlanadi.

Dialog	Faqat o'z fikrini himoya qiladi	Tinglaydi	Konstruktiv muloqot qiladi
Ijtimoiy mas'uliyat	Passiv	Topshiriq doirasida ishtirok etadi	Mustaqil tashabbus ko'rsatadi
Refleksiya	O'z pozitsiyasini tahlil qilmaydi	Qisman tahlil qiladi	O'z qarashlarini tanqidiy baholaydi

Ushbu mezonlar asosida talabalarning demokratik qadriyatlari dinamikasini aniqlash mumkin. Bunda baholash faqat test natijalari bilan cheklanmasligi lozim. Anketa, kuzatuv, keys tahlili, debatdagi ishtirok, refleksiv yozuvlar va loyiha ishlarini kompleks baholash maqsadga muvofiq.

"GENDER-DEMOCRACY" METODIK MODELINING AMALIY ALGORITMI

1-bosqich. Diagnostika — talabalarning gender tengligi va demokratik qadriyatlar haqidagi dastlabki bilimlari hamda munosabatlari aniqlanadi.

2-bosqich. Motivasiya — muammoli savol yoki hayotiy vaziyat orqali mavzuga qiziqish uyg'otiladi.

3-bosqich. Nazariy tayyorgarlik — asosiy tushunchalar, huquqiy prinsiplar va ijtimoiy munosabatlar tushuntiriladi.

4-bosqich. Muammoli tahlil — talabalar keyslar, statistik ma'lumotlar yoki media materiallarini tahlil qiladilar.

5-bosqich. Dialog — guruhlarda munozara va debat tashkil etiladi.

6-bosqich. Qaror qabul qilish — talabalar muammoning yechimi bo'yicha dalillangan taklif ishlab chiqadilar.

7-bosqich. Refleksiya — o'z qarashlari va qarorlarini tahlil qiladilar.

8-bosqich. Baholash — demokratik qadriyatlarning shakllanish darajasi mezonlar asosida baholanadi.

9-bosqich. Korreksiya — aniqlangan kamchiliklar asosida keyingi ta'limiy faoliyat mazmuni qayta ishlanadi.

TALABALARDA DEMOKRATIK QADRIYATLARNI BAHOLASH MEZONLARI

Mezon	Past daraja	O'rta daraja	Yuqori daraja
Tenglikni anglash	Tushuncha yuzaki	Asosiy mazmunni tushunadi	Tushunchani vaziyatlarga tatbiq etadi
Inson huquqlariga munosabat	Befarq	Umuman ijobiy	Faol himoya qiladi
Tolerantlik	Muqobil fikrni qabul qilish qiyin	Qabul qiladi	Farqli pozisiyalarni hurmat qiladi

TADQIQOT NATIJALARINING ILMIY-METODIK TALQINI

Ishlab chiqilgan metodikaning asosiy natijasi gender tengligi va demokratik qadriyatlar o'rtasidagi pedagogik bog'liqlikni aniqlashdan iborat.

Ushbu bog'liqlikni quyidagi tarzda ifodalash mumkin: Gender tengligi → teng huquq → adolat → inson qadr-qimmatini → tolerantlik → dialog → faol fuqarolik → demokratik madaniyat.

Bunda gender tengligi boshlang'ich mazmuniy komponent vazifasini bajarsa, demokratik madaniyat yakuniy integrativ natija sifatida namoyon bo'ladi.

Metodik modelda o'qituvchining roli ham o'zgaradi. An'anaviy modelda o'qituvchi axborot beruvchi asosiy sub'ekt bo'lsa, mazkur metodikada u fasilitator, moderator, maslahatchi, muhokama tashkilotchisi va refleksiya jarayonini boshqaruvchi sifatida ishtirok etadi.

Talabaning roli esa passiv bilim oluvchidan faol tahlilchi va qaror qabul qiluvchi sub'ektga o'zgaradi.

Bu yondashuv oliy ta'limning demokratik missiyasi bilan hamohangdir. Yevropa Kengashi oliy ta'lim muassasalarini faol fuqarolik va demokratik madaniyatni rivojlantirishda muhim institut sifatida ko'radi.

XULOSA

Olib borilgan nazariy-metodik tahlillar asosida gender tengligi konsepsiyasini o'qitish jarayonida talabalarda demokratik qadriyatlarni shakllantirish oliy ta'limning zamonaviy vazifalaridan biri ekanligi aniqlandi.

Gender tengligi ta'limi demokratik qadriyatlarni shakllantirish bilan tabiiy ravishda bog'liq bo'lib, ularning umumiy negizini inson qadr-qimmati, teng huquq, adolat, tolerantlik, ijtimoiy mas'uliyat va faol ishtirok tashkil etadi.

Tadqiqot natijasida taklif etilgan "Gender–Democracy" metodik modeli gender tengligi mazmunini demokratik qadriyatlar bilan integrasiyalash, talabalarni muammoli vaziyatlarga jalb qilish, muloqot va hamkorlikni tashkil etish, refleksiyaning ta'minlash hamda shakllangan natijalarni kompleks baholash imkonini beradi.

Samarali metodika uchun quyidagi shartlar muhim ekanligi asoslandi: 1) ta'lim muhitini demokratik tamoyillar asosida tashkil etish; 2) gender masalalarini inson huquqlari va ijtimoiy adolat bilan bog'lash; 3) interaktiv va muammoli ta'lim metodlaridan foydalanish; 4) talabalarning mustaqil fikrlashi va pozitsiyasini asoslashini rag'batlantirish; 5) turli nuqtai nazarlarni hurmat qilish madaniyatini shakllantirish; 6) refleksiya va o'z-o'zini baholash mexanizmlarini joriy etish; 7) demokratik qadriyatlarni bilim emas, kompetensiya sifatida baholash.

Shunday qilib, gender tengligi konsepsiyasini o'qitishni demokratik ta'lim bilan integrasiyalash talabalarning nafaqat gender masalalari bo'yicha bilimlarini, balki ularning ijtimoiy munosabati, muloqot madaniyati, tanqidiy fikrlashi va faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Council of Europe. (2010). Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education. Recommendation CM/Rec(2010)7.

2. Council of Europe. (2018). Reference Framework of Competences for Democratic Culture: Volume 1—Context, concepts and model. Council of Europe Publishing.
3. Council of Europe. (2018). Reference Framework of Competences for Democratic Culture: Volume 2—Descriptors of competences. Council of Europe Publishing.
4. Council of Europe. (2018). Reference Framework of Competences for Democratic Culture: Volume 3—Guidance for implementation. Council of Europe Publishing.
5. Council of Europe. (2024). Education Strategy 2024–2030: Learners First—Education for today's and tomorrow's democratic societies. Council of Europe.
6. Council of Europe. (2026). Education Department Programme of Activities for 2026. Council of Europe.
7. Council of Europe. (2026). Democratic Mission of Higher Education. Council of Europe.
8. UNESCO. (2024). Global Education Monitoring Report. UNESCO.
9. UNESCO. (2025). Empowering Teachers for Gender Equality: Review of Gender Aspects in Teacher Education in Uzbekistan. UNESCO Uzbekistan.
10. UNESCO. (2026). From Access to Agency: UNESCO Strategy for Gender Equality in and through Education 2026–2029. UNESCO.
11. UNESCO. (2026). Education for just and democratic societies. UNESCO.
12. UNESCO. (2026). Gender equality and education. UNESCO.
13. United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations.
14. United Nations. (1979). Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. United Nations.
15. European Commission. (2020). A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020–2025. European Commission.
16. OECD. (2023). Gender equality in education and the labour market. OECD Publishing.
17. World Economic Forum. (2024). Global Gender Gap Report 2024. World Economic Forum.
18. UN Women. (2024). Progress on the Sustainable Development Goals: The Gender Snapshot. UN Women.
19. UNICEF. (2023). Gender transformative education. UNICEF.
20. European Institute for Gender Equality. (2024). Gender equality and education. EIGE.